

Teza:

Ustawową przesłanką ustanowienia dla pokrzywdzonego adwokata lub radcy prawnego z urzędu w postępowaniu dyscyplinarnym jest potrzeba udziału w sprawie takiego pełnomocnika (art. 117 § 5 k.p.c. w zw. z art. 89 k.p.k. i w zw. z art. 741 ustawy o radcach prawnych). Sąd dyscyplinarny dokonuje oceny, czy taka przesłanka zachodzi, biorąc pod uwagę zarówno przynioty osobiste strony, a szczególnie brak umiejętności formułowania przez stronę żądań i przedstawiania okoliczności faktycznych sprawy, jak również charakter samej sprawy.

WO-4/23**Postanowienie****z dnia 20 kwietnia 2023 roku****Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie
w składzie:**Przewodniczący: **SWSD Iwona Zielezińska**Sędziowie: **SWSD Jerzy Wasiluk****SWSD Paweł Pleśniak – sprawozdawca**Protokolant: **Piotr Ciepiński**

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 20 kwietnia 2023 roku

w sprawie zażalenia Pokrzywdzonej M. P. na postanowienie z dnia 2 grudnia 2022 r. Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych o oddaleniu wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, sygn. akt OSD - 86/22 - dotyczącej Obwinionego radcy prawnego K. P., wpisanego na listę radców prawnych prowadzoną przez Okręgową Izbę Radców Prawnych pod nr ...

postanawia

1. utrzymuje zaskarżone postanowienie w mocy;
2. kosztami postępowania odwoławczego przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym obciąża Krajową Izbę Radców Prawnych w Warszawie.

U z a s a d n i e n i e

Na wniosek z dnia 22 listopada 2022r. Pokrzywdzonej M. P. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, w sprawie Obwinionego radcy prawnego K. P., o sygn. akt OSD - 86/22, Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych (dalej także *OSD OIRP* albo *OSD*) na rozprawie w dniu 2 grudnia 2022r. postanowieniem oddalił wniosek Pokrzywdzonej.

W uzasadnieniu postanowienia Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych powołując się na art. 117 § 5 ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (dalej *K.p.c.*) w zw. z art. 89 ustawy – Kodeks postępowania karnego (dalej *K.p.k.*) oraz art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (dalej *U.r.p.*) - uznał, że udział profesjonalnego pełnomocnika w sprawie reprezentującego Pokrzywdzoną nie jest potrzebny. Podniósł, że Sąd nie jest związany wnioskiem strony o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a decydującą przesłanką nie może być stan majątkowy strony. Dalej wskazał, że Pokrzywdzona wykazuje dobrą znajomość przepisów postępowania, o czym też świadczy precyzyjne formułowanie treści pism Pokrzywdzonej w toku postępowania przed Rzecznikiem Dyscyplinarnym, w których przywołała nie tylko istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, ale również stosowne wnioski dowodowe. Ponadto zdaniem OSD sprawa nie jest skomplikowana pod względem prawnym ani faktycznym i nie wymaga szczególnej znajomości przepisów postępowania. Postanowienie doręczono Pokrzywdzonej 12 grudnia 2022r.

To postanowienie Pokrzywdzona zaskarżyła zażaleniem z dnia 14 grudnia 2022r. odebranych przez OSD OIRP w dniu 15 grudnia 2022r.

W zażaleniu Pokrzywdzona zarzuciła naruszenie art. 117 § 5 *K.p.c.* w zw. z art. 89 *K.p.k.* oraz art. 74¹ *U.r.p.* polegające na bezpodstawnym oddaleniu wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu -wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienie i ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu. W uzasadnieniu zażalenia wyjaśniła, że:

- Sąd ma błędnie przeświadczenie, że Pokrzywdzona jest bystra i że sama sobie poradzi, gdyż udało jej się w miarę poprawnie napisać pismo,
- sprawa nie jest dla niej prosta,

- Obwiniony jest radcą prawnym i ma zawodową wiedzę na temat przepisów prawa i że uczył się tego przez wiele lat,
- że pierwszy raz bierze udział w sprawie dyscyplinarnej i to jako Pokrzywdzona,
- sytuacja jest dla niej trudna i dochodzą do tego negatywne emocje.

Zażalenie jest niezasadne i podlega oddaleniu w całości.

Zgodnie z przepisem art. 74¹ U.r.p. *w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.*

Instytucja pełnomocnika z urzędu dla strony postępowania dyscyplinarnego w ustawie o radcach prawnych nie została uregulowana.

Stosownie do art. 87 § 1 K.p.k. *strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika.*

Jak to reguluje art. 88 § 1 K.p.k. *pełnomocnikiem może być adwokat albo radca prawny*

a do pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 77, art. 78, art. 81 § 1a-2, art. 81a § 1-3, art. 83, art. 84, art. 86 § 2 oraz przepisy wydane na podstawie art. 81a § 4 K.p.k.

Jednocześnie zgodnie z art. 89 K.p.k. w kwestiach dotyczących pełnomocnika, a nieunormowanych przez K.p.k. (tj. nie wymienionych w art. 88 § 1 K.p.k.), stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym.

Przepisem postępowania cywilnego dotyczącym ustanawiania pełnomocników z urzędu dla stron tego postępowania w zakresie nieunormowanym w art. 88 § 1 K.p.k. i w przepisach K.p.k. tam wymienionych jest art. 117 § 5 K.p.c., który stanowi, że *sąd uwzględni wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny.*

W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia OSD OIRP słusznie uznał, że udział w sprawie pełnomocnika działającego w imieniu Pokrzywdzonej nie jest potrzebny.

Powyzsza przesłanka jest niezależna od stanu majątkowego strony, czyli od tego, czy Pokrzywdzoną jest stać finansowo czy też finansowo jej nie stać na pełnomocnika z wyboru. Nawet, gdyby przyjąć, czego OSD nie zbadał, że Pokrzywdzona nie ma środków finansowych/majątkowych na ustanowienie pełnomocnika z wyboru, to

przesłanka z art. 117 § 5 K.p.c. stosowana w niniejszym postępowaniu w zw. z art. 89 K.p.k. i w zw. z art. 74¹ U.r.p. musi zostać spełniona, aby takiego pełnomocnika dla strony postępowania dyscyplinarnego ustanowić, a zatem należy ją oceniać w pierwszej kolejności i niezależnie od kwestii stanu majątkowego strony.

Rację ma OSD w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, że wniosek o ustanowienie adwokata z urzędu nie ma dla sądu charakteru wiążącego, lecz podlega ocenie sądu (tak wyrok SN z 12 grudnia 1978 r., I PRN 123/78, SIP Legalis).

Dokonując oceny, czy udział pełnomocnika w sprawie jest potrzebny, należy wziąć pod rozwagę dwie niezależne od siebie przesłanki tj.:

- pierwszą z przesłanek - charakter danej sprawy (element przedmiotowy) – stopień jej skomplikowania, i to zarówno od strony faktycznej, jak i prawnej, i

- drugą z przesłanek - możliwość samodzielnego działania strony w procesie (element podmiotowy), determinowane wiedzą, umiejętnościami komunikacyjnymi, zaradnością, stanem zdrowia strony, ale także innymi czynnikami utrudniającymi działanie w sprawie, jak np. pozbawienie wolności,

(por. postanowienie SN z 15 maja 2007 r., V CSK 37/07, SIP Legalis; zob. też postanowienie SN z 3 czerwca 1974 r., II CZ 94/74, SIP Legalis).

Pierwsza z możliwych przesłanek z art. 117 § 5 K.p.c. w niniejszej sprawie jednak nie zachodzi (sprawa nie jest skomplikowana pod względem stanu faktycznego oraz pod względem prawnym), albowiem mamy do czynienia ze sprawą, której stan faktyczny jest jasny już z samej treści prawomocnego wyroku karnego skazującego, który stanowi dla OSD źródło wiedzy o stanie faktycznym sprawy. Nadto, Obwiniony w niniejszej sprawie przyznał się do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego (objętego opisem czynu oraz podstawą prawną, na którą powołano się postanowieniu o przedstawieniu zarzutów oraz we wniosku o ukaranie) i wniósł o nałożenie na niego określonej kary dyscyplinarnej. Trudno więc mówić o tym, że niniejsza sprawa jest skomplikowana pod kątem stanu faktycznego albo pod kątem prawnym, w tym także w zakresie procedury. Jest wręcz odwrotnie, przyznanie się do winy i złożenie wniosku o ukaranie przez Obwinionego proceduralnie ułatwia i znacznie przyspiesza rozpoznanie sprawy.

Nadto nie bez znaczenia jest fakt, że w postępowaniu dyscyplinarnym stosujemy odpowiednio przepis art. 117 § 5 K.p.c. dedykowany do postępowania cywilnego, które

oparte jest (z pewnymi wyjątkami) na zasadzie kontradyktoryjności, tj. obowiązku stron podejmowania inicjatywy dowodowej, której brak może w postępowaniu cywilnym stronie zaszkodzić i spowodować brak ochrony jej interesu prawnego w orzeczeniu końcowym. Przepis art. 117 § 5 K.p.c. stosujemy poprzez odesłanie z art. 74¹ U.r.p. do przepisów postępowania karnego, a następnie poprzez odesłanie z art. 89 K.p.k. do przepisów o postępowania cywilnego. Postępowanie karne (tak jak postępowanie dyscyplinarne) jest zaś prowadzone na odmiennej zasadzie dowodzenia – prawdy obiektywnej/materialnej, o zachowanie której obowiązek zadbać ma sąd orzekający w sprawie. Tę samą zasadę stosuje się w postępowaniu dyscyplinarnym. Nie jest do tego potrzebna żadna inicjatywa (w tym inicjatywa dowodowa) tej strony postępowania.

A zatem o interes prawny Pokrzywdzonej jako strony postępowania dyscyplinarnego, która nie byłaby reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, powinny zadbać z urzędu sądy orzekające w sprawie dyscyplinarnej (OSD i WSD).

Również druga z możliwych przesłanek z art. 117 § 5 K.p.c. nie zachodzi w niniejszej sprawie.

Udział w sprawie pełnomocnika jest potrzebny bowiem w szczególności wówczas, gdy strona jest nieporadna, przez co należy rozumieć sytuację, w której strona nie potrafi w zrozumiały i poprawny sposób przedstawić swojego stanowiska procesowego oraz nie ma podstawowej orientacji w regułach rządzących procesem cywilnym, w związku z czym nie można zasadnie oczekiwać, że pouczenia sądu udzielane stronie będą wystarczające dla zapewnienia jej odpowiedniej wiedzy o możliwych i celowych czynnościach procesowych (zob. postanowienie SN z 11 maja 2017 r., II UZ 15/17, Legalis). Co jednak istotne, przesłanka ta (druga) nie może być rozpatrywana abstrakcyjnie, ale musi być odniesiona do charakteru konkretnej sprawy.

W tej konkretnej sprawie Pokrzywdzona nie jest jednak osobą nieporadną. W postępowaniu przed Rzecznikiem Dyscyplinarnym wykazała się samodzielnością i inicjatywą dowodową, a jej pisma nie wskazują, aby nie radziła sobie z udziałem w tej sprawie.

Nadto, ocena w zakresie istnienia ww. drugiego elementu przesłanki z art. 117 § 5 K.p.c. powinna zostać dokonana przez sąd orzekający w kategoriach obiektywnych. Nie wystarcza więc samo subiektywne przekonanie strony, że nie poradzi sobie

z samodzielnym prowadzeniem postępowania, jeżeli przedstawia swoje stanowisko w pismach procesowych i ustnie na rozprawie w sposób klarowny i zrozumiały, a podejmowane czynności są racjonalne i zmierzają do ochrony jej praw [tak *M. Sieńko*, w: *M. Manowska* (red.), Kodeks, t. I, art. 117, Nb 4; zob. też postanowienie SN z 18 grudnia 2014 r., II CZ 75/13, Legalis]. Tej oceny należy dokonywać w odniesieniu do czynności procesowych, które są aktualne na danym etapie postępowania (wyrok SN z 31 stycznia 2017 r., I CSK 459/16, Legalis). Istotne jest wobec tego, jakie czynności mogą zostać podjęte na danym etapie postępowania i czy strona może je podjąć samodzielnie, a ponadto czy udział pełnomocnika może mieć wpływ na przebieg postępowania.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego w niniejszej sprawie takie okoliczności nie zachodzą.

W tych okolicznościach OSD OIRP oddalając wniosek o ustanowienie dla Pokrzywdzonej pełnomocnika z urzędu wydał prawidłowe orzeczenie, które należało utrzymać w mocy.

Nadmienić również należy, że złożony przez Pokrzywdzoną wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz zażalenie złożone na postanowienie OSD o oddaleniu tego wniosku i przekazanie sprawy do rozpoznania przez WSD sprawiło, że sądy dyscyplinarne samorządu radców prawnych (OSD i WSD) mają co raz mniej czasu na rozpoznanie sprawy Obwinionego, w sytuacji zbliżającego się terminu przedawnienia tej sprawy. Najwyższym priorytetem sądów dyscyplinarnych działających w ramach samorządu radców prawnych jest ukaranie osób dopuszczających się czynów dyscyplinarnych i nie doprowadzenie sprawy do przedawnienia. W związku z tym niniejsza sprawa dotycząca czynów zarzucanych Obwinionemu wymaga jak najszybszego rozpoznania przez OSD OIRP.

Biorąc powyższe pod rozwagę w oparciu o art. 437 § 1 K.p.k. w związku z art. 74¹ pkt. 1 U.r.p. orzeczono jak w sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym Krajowej Izby Radców Prawnych, WSD orzekł zgodnie z art. 70⁶ ust. 2 zdanie drugie ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych.